

Gesty, które mają moc. Rytuały w religiach świata

Educational subject description sheet

Basic information

Field of study University-wide Courses in Polish		Education cycle 2025/26	
Speciality -		Realization year	
Organizational unit Zajęcia ogólnouczelniane		Subject code ZOOPLS.D200000.18113.25	
Study level dowolny poziom		Lecture languages polish	
Study form full-time degree programme		Disciplines Culture and Religion Studies	
Education profile General academic		ISCED classification 0221 Religion and theology	
Mandatory elective		USOS code ZO-133	
Subject coordinator Aneta Czernatowicz-Kukuczka			
Lecturer Aneta Czernatowicz-Kukuczka, Jakub Bohuszewicz, Matylda Ciołkosz, Maciej Czeremski, Robert Czyżykowski, Joanna Malita-Król, Elżbieta Przybył-Sadowska, Marcin Rzepka, Małgorzata Sacha, Tomasz Sikora, Andrzej Szyjewski			
Period Summer semester	Examination exam	Number of ECTS points 2.0	
	Activities and hours E-learning (lecture): 30		

Goals

C1	Celem kursu jest zapoznanie studentów z różnorodnością rytuałów religijnych i ich znaczeniem w budowaniu tożsamości, wspólnoty oraz doświadczenia religijnego. Na przykładach zaczerpniętych z różnych tradycji - m.in. chrześcijaństwa, islamu, hinduizmu, religii afrykańskich i rodzimowierczych - uczestnicy przeanalizują funkcje rytuału jako działania symbolicznego, cielesnego i performatywnego. Kurs rozwija umiejętność interpretowania rytuałów w ich kontekście kulturowym i społecznym oraz wrażliwość na religijną różnorodność.

Subject's learning outcomes

Code	Outcomes in terms of	Effects	Examination methods
Knowledge - Student knows and understands:			
W1	kluczowe pojęcia oraz podejścia teoretyczne stosowane w analizie rytuałów w różnych kontekstach kulturowych i religijnych		written exam, credit with grade
W2	podstawowe funkcje rytuałów w życiu jednostki i społeczności, w tym ich znaczenie religijne, społeczne i psychologiczne		written exam, credit with grade
W3	wybrane przykłady rytuałów z różnych tradycji i kultur		written exam
Skills - Student can:			
U1	analizować rytuały w ich kontekście społecznym, kulturowym i religijnym, z zastosowaniem odpowiednich narzędzi interpretacyjnych		written exam, credit with grade
U2	zestawiać rytuały z różnych kultur, rozpoznając ich specyfikę oraz wspólne wzorce działania i znaczenia.		written exam
U3	rozpoznawać i opisywać elementy rytualne w zjawiskach współczesnej kultury		credit with grade
Social competences - Student is ready for:			
K1	krytycznej refleksji nad rolą rytuału w kulturze oraz nad jego wpływem na tożsamość i emocje jednostki.		written exam, credit with grade
K2	poszanowania kulturowej i religijnej różnorodności form rytualnych		written exam

Calculation of ECTS points

Activity form	Activity hours*	
E-learning (lecture)	30	
preparation for the exam	20	
paper preparation	10	
Student workload	Hours 60	ECTS 2.0

* hour means 45 minutes

Study content

No.	Course content	Subject's learning outcomes
1.	Andrzej Szyjewski, Ekspresem w zaświaty; Próby rekonstrukcji przedchrześcijańskich pogrzebowych obrzędów ciałopalnych Mimo, że z okresu przed przyjęciem chrześcijaństwa w krajach słowiańskich zachowało się niezwykle mało danych źródłowych, wiadomo że dominującym sposobem pogrzebu było ciałopalenie (kremacja). Bazując na danych archeologicznych, źródłach historycznych i wspólnych sposobach postępowania ze zmarłym w kulturach ludowych Słowiańszczyzny można próbować odtworzyć główne zdarzenia i kryjące się za nimi idee religijne. Zostaną one skonfrontowane z wizją pogrzebu obecną we współczesnych ruchach rodzimowierczych (pogrzeb wołchwa Dobroslawa z 2013).	W1, W2, W3, U1, U2, K1, K2
2.	Joanna Malita-Król, Od Dziadów po Kupałę - rytuały w rodzimowierstwie słowiańskim Podczas wykładu poznamy roczny cykl współczesnych rodzimowierczych słowiańskich świąt - zarówno te związane z przemianą pór roku, jak i te poświęcone poszczególnym bogom i boginiom. Prześledzimy także podstawową strukturę i elementy rytuału: zawiązanie kręgu, rozpalenie świętego ognia, składanie ofiar czy okolicznościowe pieśni.	W1, W2, W3, U1, U2, K1, K2
3.	Elżbieta Przybył-Sadowska, Święte źródła, czyli o obrzędach uzdrawiających z użyciem wody w tradycji chrześcijańskiej, Uzdrowienie za pomocą wody, znane w wielu religiach, ma w chrześcijaństwie długą tradycję. Istnienie dużych ośrodków pielgrzymkowych związanych z tymi praktykami jest dobrze udokumentowane już na początku IV wieku, a więc w czasie, gdy chrześcijaństwo mogło być wyznawane otwarcie. Podczas wykładu zostaną przedstawione różnorodne tradycje wschodniego i zachodniego chrześcijaństwa - od picia wody (np. woda z Lourdes), poprzez okłady z tkanin nasączonych cudowną wodą, po rytualne kąpiele w świętych źródłach	W1, W2, W3, U1, U2, K1, K2
4.	Jakub Bohuszewicz, Owładnięcie i egzorcyzm w katolicyzmie i kultach wodou, Celem wykładu będzie omówienie wybranych zagadnień dotyczących wiary w możliwość owładnięcia przez ducha/bóstwo, jak również praktyk służących nawiązaniu komunikacji z istotą nadprzyrodzoną, która uobecniła się w wyznawcy (rytuały, egzorcyzmy, tańce transowe i inne). Będą nas przy tym interesowały dwie tradycje religijne: katolicyzm i haitańskie vodou	W1, W2, W3, U1, U2, K1, K2
5.	Małgorzata Sacha, Kultы posesyjne w Indiach, czyli o podmiotach w tranżycji (2 wykłady), Pojęcie posesji, owładnięcia przez duchy, bogów, demony i inne istoty jest kluczem do zrozumienia złożonego świata religijnych praktyk oraz kształtowania się koncepcji podmiotu w Indiach, praktycznie od okresu wedyjskiego do współczesności. Różnorodność społecznych funkcji posesji, ambiwalencja, jaką budzą zarówno pojedyncze epizody opętania, ich literackie opracowania, jak i zorganizowane kultы posesyjne, a jednocześnie uporczywość tych zjawisk rozgrywających się w dramatycznych spektaklach na pograniczu kultury i patologii prowokują do pytań o różnorodne formy religijnego opracowania lęków w patchworkowych kulturach Indii: lęk przed innością, skalaniem, wykluczeniem, rozplynięciem się tożsamości, a w końcu: lęk przed anihilacją podmiotu. Przyjrzymy się najpopularniejszym przykładom rytualnie opracowanej posesji w Indiach: zarówno w kontekście rytuałów wedyjskich, średniowiecznych i współczesnych kultów posesyjnych, jak i w rytuałach grup plemiennych czy społecznych warstw nieuprzywilejowanych.	W1, W2, W3, U1, U2, K1, K2

No.	Course content	Subject's learning outcomes
6.	Maciej Czeremski, Żywi bogowie - afrochrześcijańskie rytuały candomblé, Candomblé to brazylijska synkretyczna religia integrująca chrześcijaństwo i elementy wierzeń afrykańskich. Jej panteon powstał z połączenia katolickich świętych i bóstw nigeryjskich Jorubów, a centralne rytuały candomblé polegają na wcieleniu tych nadprzyrodzonych bytów w ciała wpadających w trans tancerzy. Wykład stanowi wprowadzenie w podstawowe założenia candomblé ze szczególnym uwzględnieniem przebiegu transowych rytuałów, w trakcie których dochodzi do opętania ich uczestników i ich przemiany w żywych bogów.	W1, W2, W3, U1, U2, K1, K2
7.	Tomasz Sikora, Semantyka rytuału oczyszczenia "trędowatego" w Kpł 13 - 14 Starohebrajski kodeks kapłański zawiera informację o zagadkowej chorobie skóry - sakralnej proweniencji - oraz sposobach jej rytualnej eliminacji. W trakcie wykładu zapoznamy się z wybranymi tekstami źródłowymi i dotychczasowymi, teoretycznymi propozycjami ich interpretacji.	W1, W2, W3, U1, U2, K1, K2
8.	Marcin Rzepka, Obrzędowość pasyjna w islamie: rytuał, performance, pamięć, Dziesiątego dnia muzułmańskiego miesiąca muharram muzułmanie-szyici wspominają męczeńską śmierć jednego z wyjątkowych postaci w historii tego nurtu - imama Husajna. Bogactwo praktyk, rytuałów, sposobów upamiętniania tego wydarzenia oraz towarzysząca im oprawa estetyczno-artystyczna stanowią wyjątkowe zjawisko w kulturze muzułmańskiej, tworząc formy przedstawień pasyjnych (ta'zije), dostosowywanych wprawdzie do zmieniających się warunków społeczno-politycznych, wciąż jednak bazujących na uniwersalnych kategoriach walki dobra i zła.	W1, W2, W3, U1, U2, K1, K2
9.	Matylda Ciołkosz, Jak bogowie zyskali ciała: krótka historia hinduskiego rytuału, Podczas spotkania przyjrzymy się głównym kategoriom rytuału w religii zwanej współcześnie hinduizmem oraz prześledzimy ich historyczny rozwój. Zapoznamy się z ideą ofiary wedyjskiej, puranicznych rytuałów świątynnych, dowiemy się jak przenieść rytuał do wnętrza ciała oraz czym różnią się rytuały publiczne od domowych. Poznamy również historię przemiany abstrakcyjnych i odległych bogów wedyjskich w zamieszkujące świątynie i obdarzone materialną postacią bóstwa puraniczne.	W1, W2, W3, U1, U2, K1, K2
10.	Robert Czyżykowski, Tantryczne praktyki rytualne, Tantra jest nurtem religijnym wywodzącym się z Indii, który przez wieki odgrywał istotną rolę w kształtowaniu pejzażu religijnego kultur Azji Południowo-Wschodniej, jak i obszaru Tybetu. Wykład omówi główne formy praktyk tantrycznych, ich doktrynalną podbudowę oraz różne tradycje tantryczne w obrębie hinduizmu i buddyizmu. Dopełnieniem wykładu będzie przedstawienie wpływu tantry na kulturę współczesną, zarówno w Azji, jak i na Zachodzie.	W1, W2, W3, U1, U2, K1, K2
11.	Aneta Czernatowicz-Kukuczka, Co przeżywa umysł, gdy powtarza gesty: rytuał oczami psychologa (2 wykłady) Dlaczego rytuały potrafią jednoczyć, porządkować chaos i dawać poczucie sensu? Podczas wykładu przyjrzymy się psychologicznym mechanizmom, które stoją za tymi efektami - od regulacji emocji, przez budowanie więzi społecznych, po kształtowanie tożsamości. Zastanowimy się, co dzieje się w umyśle uczestnika rytuału i jak działa powtarzalność, symbolika czy trans. Omówimy zarówno rytuały religijne, jak i świeckie (np. sportowe czy państwowe), korzystając z wyników badań psychologicznych i przykładów z różnych kultur.	W1, W2, U1, U2, K1, K2

No.	Course content	Subject's learning outcomes
12.	Zajęcia asynchroniczne: Rytuał w kulturze konsumpcyjnej, Zajęcia poświęcone analizie obecności motywów rytualnych w reklamie, mediach społecznościowych i estetyce konsumpcyjnej. Uczestnicy przyglądają się, w jaki sposób rytuał funkcjonuje jako narzędzie budowania marki, stylu życia i poczucia autentyczności. Zadanie polega na przygotowaniu krótkiej prezentacji wizualnej z przykładami wykorzystania rytuału w sferze konsumpcyjnej, wraz z komentarzem wyjaśniającym, jakie funkcje pełni rytualna narracja w analizowanych przekazach oraz na ile rzeczywiście odwołuje się ona do tradycyjnych form rytuału.	U3, K1
13.	Zajęcia asynchroniczne: Rytuały codzienności - forum etnograficzne Zajęcia mają formę dyskusji na forum kursu. Studenci samodzielnie obserwują świecki rytuał w przestrzeni publicznej (np. uroczystość lokalna, rytuał szkolny, sportowy, zakupowy) i publikują krótką notatkę opisującą jego przebieg, uczestników i znaczenia symboliczne. Następnie odnoszą się do wpisów innych osób. Celem zadania jest rozwijanie uważności kulturowej oraz refleksji nad rytuałami obecnymi w codziennym życiu społecznym.	W1, U3, K1, K2

Course advanced

Teaching methods :

e-learning methods, project method, lecture with multimedia presentation, discussion

Activities	Examination methods	Credit conditions
E-learning (lecture)	written exam, credit with grade	Warunkiem dopuszczenia do egzaminu jest obecność na zajęciach (dopuszczalne dwie nieobecności) oraz uzyskanie zaliczenia z zajęć asynchronicznych. Ocena z zajęć asynchronicznych stanowi 40% oceny końcowej. Egzamin zostanie zrealizowany w formie testu jednokrotnego wyboru. Wynik uzyskany na egzaminie stanowi 60% oceny końcowej.

Literature

Obligatory

- Hobson, N. M., Schroeder, J., Risen, J. L., Xygalatas, D., & Inzlicht, M. (2018). The psychology of rituals: An integrative review and process-based framework. *Personality and Social Psychology Review*, 22(3), 260-284.